Euroopan parlamentti
2024-2029

Ulkoasiainvaliokunta

2025/2021(INI)

5.3.2025

MIETINTÖLUONNOS

Pohjois-Makedoniaa koskevista komission vuosien 2023 ja 2024 kertomuksista
(2025/2021(INI))

Ulkoasiainvaliokunta

Esittelijä: Thomas Waitz

PR_INI

SISÄLTÖ

Sivu

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS 3

PERUSTELUT 9

LIITE: YHTEISÖT TAI HENKILÖT, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA.....11

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

Pohjois-Makedoniaa koskevista komission vuosien 2023 ja 2024 kertomuksista (2025/2021(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Pohjois-Makedonian tasavallan välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen[1],

– ottaa huomioon Pohjois-Makedonian 22. maaliskuuta 2004 jättämän Euroopan unionin jäsenyyshakemuksen,

– ottaa huomioon 16. joulukuuta 2005 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätöksen EU:n ehdokasvaltion aseman myöntämisestä Pohjois-Makedonialle,

– ottaa huomioon 19.–20. kesäkuuta 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät, mukaan lukien niiden liitteen ”Länsi-Balkania koskeva Thessalonikin toimintasuunnitelma: kohti yhdentyvää Eurooppaa”,

– ottaa huomioon liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA III) perustamisesta 15. syyskuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1529[2],

– ottaa huomioon Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineen perustamisesta 14. toukokuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1449[3],

– ottaa huomioon 5. helmikuuta 2020 annetun komission tiedonannon ”Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyysnäkymät Länsi-Balkanin maille” (COM(2020)0057),

– ottaa huomioon 8. marraskuuta 2023 annetun komission tiedonannon ”Vuoden 2023 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta” (COM(2023)0690) ja siihen liittyvän komission yksiköiden valmisteluasiakirjan Pohjois-Makedoniaa koskevasta vuoden 2023 kertomuksesta (SWD(2023)0693),

– ottaa huomioon 8. marraskuuta 2023 annetun komission tiedonannon ”Länsi-Balkanin uusi kasvusuunnitelma” (COM(2023)0691),

– ottaa huomioon 20. maaliskuuta 2024 annetun komission tiedonannon laajentumista edeltävistä uudistuksista ja politiikkojen uudelleentarkastelusta (COM(2024)0146),

– ottaa huomioon 24. heinäkuuta 2024 annetun komission tiedonannon ”Oikeusvaltiokertomus 2024” (COM(2024)0800) ja siihen liittyvän komission yksiköiden valmisteluasiakirjan, joka koskee oikeusvaltiotilannetta

[1] EUVL L 84, 20.3.2004, s. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2004/239(2)/oj.
[2] EUVL L 330, 20.9.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
[3] EUVL L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

Pohjois-Makedoniassa ”2024 Rule of Law Report – Country Chapter on the rule of law situation in Albania” (SWD(2024)0830),

– ottaa huomioon 30. lokakuuta 2024 annetun komission tiedonannon ”Vuoden 2024 tiedonanto EU:n laajentumispolitiikasta” (COM(2024)0690) ja siihen liittyvän komission yksiköiden valmisteluasiakirjan Pohjois-Makedoniaa koskevasta vuoden 2024 kertomuksesta (SWD(2024)0693),

– ottaa huomioon komission uudistus- ja kasvutukivälineen puitteissa 23. lokakuuta 2024 hyväksymän Pohjois-Makedonian uudistusohjelman,

– ottaa huomioon 23. syyskuuta 2024 julkaistun Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) vaalitarkkailuvaltuuskunnan loppuraportin Pohjois-Makedoniassa 24. huhtikuuta 2024 pidetyistä presidentinvaaleista ja 8. toukokuuta 2024 pidetyistä parlamenttivaaleista,

– ottaa huomioon 13. joulukuuta 2023 ja 18. joulukuuta 2024 Brysselissä pidettyjen EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokousten julkilausumat,

– ottaa huomioon 28. elokuuta 2014 käynnistetyn Berliinin prosessin,

– ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Pohjois-Makedoniasta,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 55 artiklan,

– ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (A10-0000/2025),

A. ottaa huomioon, että Pohjois-Makedonia on ollut EU:n ehdokasmaa vuodesta 2005 ja että unionin säännöstön analyyttinen tarkastelu saatettiin sen osalta onnistuneesti päätökseen joulukuussa 2023;

B. ottaa huomioon, että pohjoismakedonialaisten pyrkimykset liittyä EU:hun ovat johtaneet demokratian ja sosioekonomisten uudistusten huomattavaan edistymiseen, mutta useista perusteettomista syistä johtuvat esteet jarruttavat edelleen liittymisprosessia;

C. toteaa, että Pohjois-Makedonia on luotettava kumppani, joka on täysin mukautunut EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan;

D. toteaa, että Makedonian on hyväksyttävä jäljellä olevat perustuslakiuudistukset, jotta liittymisneuvottelut voidaan aloittaa nopeasti;

1. toteaa jälleen antavansa täyden tukensa Pohjois-Makedonian toiveelle liittyä EU:hun;

2. muistuttaa, että on pidettävä yllä Euroopan yhdentymisprosessin edistymistä ja uskottavuutta; toteaa, että Pohjois-Makedonia osoittaa edelleen olevansa sitoutunut EU:hun yhdentymiseen ja EU:n politiikkoihin mukautumiseen; kehottaa etenemään ripeästi liittymisneuvotteluissa, mutta toteaa, että sovitut perustuslakimuutokset on tärkeää hyväksyä; kannustaa kaikkia Pohjois-Makedonian poliittisia puolueita rakentavaan vuoropuheluun, jotta saavutettaisiin tarvittava yhteisymmärrys näistä

muutoksista, mikä vahvistaisi maan monietnisyyttä ja nopeuttaisi sen etenemistä kohti EU-jäsenyyttä;

3. suhtautuu myönteisesti uuteen Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineeseen, josta myönnetään Pohjois-Makedonialle 750 miljoonaa euroa avustuksina ja lainoina;

4. on tyytyväinen siihen, että etnisten ryhmien väliset suhteet ovat edelleen vakaat ja että Ohridin puitesopimus on pantu täytäntöön;

5. kehottaa Pohjois-Makedoniaa tehostamaan toimia oikeusvaltioperiaatteen ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi, korruption torjumiseksi, julkishallintonsa uudistamiseksi ja tiedotusvälineiden avoimuuden ja niiden omistajuuden keskittymisen parantamiseksi;

Demokraattisten instituutioiden toiminta

6. toteaa, että vaikka Pohjois-Makedonian demokraattiset instituutiot toimivat tyydyttävästi, poliittinen polarisoituminen haittaa edelleen tarpeellisten uudistusten toteuttamista;

7. panee tyytyväisenä merkille, että Pohjois-Makedonian tasavallan parlamentti (*Sobranie*) on hyväksynyt uuden työjärjestyksen Euroopan parlamentin tuella Jean Monnet -vuoropuhelun puitteissa; tähdentää, että puolueiden välinen yhteistyö on edelleen ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan nopeuttaa EU:hun liittyvien uudistusten täytäntöönpanoa ja vahvistaa demokraattisia instituutioita;

8. korostaa, että vaikka vaalilakiin on tehty muutoksia, kattava vaaliuudistus on edelleen tarpeen; kehottaa painokkaasti panemaan täytäntöön jäljellä olevat ODIHR:n ja Venetsian komission antamat suositukset;

9. kehottaa parantamaan poliittisten puolueiden ja kampanjoiden rahoituksen sääntelyä, mukaan lukien toimenpiteet avoimuuden lisäämiseksi;

10. kehottaa jatkamaan ansioihin perustuvan julkishallinnon nykyaikaistamista ratkomalla politisoitumisesta aiheutuvia järjestelmätason haasteita ja vahvistamalla avoimia rekrytointiprosesseja;

11. kehottaa toteuttamaan lisätoimia, joilla varmistetaan julkisten laitosten järjestelmätason vastuuvelvollisuus sidosryhmien mielekkäillä julkisilla kuulemisilla;

12. kehottaa painokkaasti Pohjois-Makedonian viranomaisia pidättymään läpinäkymättömistä ja politisoituneista erottamisista ja nimityksistä, mitä tulee tehtäviin riippumattomissa elimissä ja virastoissa, ja varmistamaan, että organisaatioilla on riittävä rahoitus ja että päätökset ja suositukset pannaan johdonmukaisesti täytäntöön;

Tiedotusvälineet ja kansalaisyhteiskunta

13. muistuttaa, että verkossa ja sen ulkopuolella toimivien tiedotusvälineiden oikeudellista kehystä on uudistettava, jotta se olisi täysin yhdenmukainen eurooppalaisen medianvapaussäädöksen[4] kanssa;

14. toistaa kehotuksensa uudistaa kattavasti valtion rahoitusta ja poliittisten puolueiden mainontaa tiedotusvälineissä koskevat säännöt;

15. kannustaa toteuttamaan toimia, joilla parannetaan julkisen palvelun yleisradioyhtiöiden ja tiedotusvälineiden sääntelyviranomaisten toimituksellista ja taloudellista riippumattomuutta, puolueettomuutta ja ammattimaisuutta;

16. panee huolestuneena merkille, että toimittajiin kohdistuu edelleen uhkia ja hyökkäyksiä; pitää myönteisenä erityisen syyttäjän nimittämistä seuraamaan toimittajiin kohdistuvia hyökkäyksiä ja verkkokiusaamista koskevien raportointimekanismien perustamista;

17. kehottaa vahvistamaan toimenpiteitä tutkivan journalismin ja medialukutaidon tukemiseksi, jotta voidaan torjua vihapuhetta, disinformaatiota ja ulkomaista sekaantumista;

18. on tyytyväinen maan elinvoimaiseen ja rakentavaan kansalaisyhteiskuntaan, jolla on erittäin ratkaiseva ja myönteinen rooli uudistusprosessissa; toteaa, että vaikka kansalaisyhteiskunnan organisaatiot toimivat yleisesti ottaen suotuisassa toimintaympäristössä, on pantava täytäntöön oikeudelliset ja taloudelliset kehykset, jotta varmistetaan avoimet julkisen rahoituksen mekanismit;

Perusoikeudet

19. on huolissaan puutteellisesta edistymisestä sukupuolten tasa-arvon alalla ja sukupuolten tasa-arvon vastaisten liikkeiden voimistumisesta; kehottaa maan viranomaisia parantamaan sukupuolistuneen väkivallan uhrien mahdollisuutta saada palveluja;

20. toteaa, että etnisten ryhmien väliset suhteet ovat säilyneet vakaina ja että Ohridin puitesopimuksen täytäntöönpano jatkuu; kehottaa osoittamaan riittävästi rahoitusta ja henkilöstöä vähemmistöyhteisöjen oikeuksia suojeleville instituutioille;

21. panee merkille, että vammaiset henkilöt kohtaavat edelleen merkittäviä esteitä, koska maan lainsäädäntö ei ole edelleenkään yhdenmukainen vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen kanssa;

22. on tyytyväinen sateenkaariyhteisöön kohdistuvaa vihapuhetta koskevaan ensimmäiseen tuomioistuimen päätökseen, mutta peräänkuuluttaa järjestelmällisiä syytetoimia kaikissa tapauksissa, joissa esiintyy vihapuhetta, viharikoksia tai pelottelua;

23. kehottaa Pohjois-Makedoniaa vahvistamaan muuttoliikkeen hallintaa, parantamaan lainsäädännön mukauttamista unionin säännöstöön ja puuttumaan laillisen ja sääntöjenvastaisen muuttoliikkeen hallintaan liittyviin toistuviin haasteisiin;

[4] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1083, annettu 11. huhtikuuta 2024, mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta (eurooppalainen medianvapaussäädös), EUVL L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.

Oikeusvaltioperiaate

24. panee erittäin huolestuneena merkille, että maan edistyminen korruption torjunnassa on heikentynyt erityisesti rikoslakiin tehtyjen muutosten vuoksi, jotka ovat heikentäneet oikeudellista kehystä ja johtaneet useiden vireillä olleiden tapausten päättämiseen;

25. toteaa, että luottamus oikeuslaitosta kohtaan vaikuttaa edelleen olevan hyvin heikko; kehottaa vahvistamaan oikeusviranomaisten riippumattomuutta, avoimuutta ja tehokasta toimintaa;

26. panee huolestuneena merkille, ettei korruption ehkäisemisessä ja torjunnassa ole edistytty ja että talousrikostutkinnassa on edelleen puutteita; kehottaa vahvistamaan järjestäytyneen rikollisuuden ja talousrikollisuuden torjunnasta vastaavien rakenteiden operatiivisia valmiuksia ja yhteistyötä;

27. kehottaa vahvistamaan turvallisuus- ja tiedusteluelinten riippumattomuutta tarkoituksenmukaisten sääntelykehysten avulla;

28. kehottaa toteuttamaan lisätoimia, joilla parannetaan kykyä torjua ulkomaista sekaantumista ja tiedonmanipulointia;

Sosioekonomiset uudistukset

29. suosittaa, että Pohjois-Makedonia jatkaa toimia liiketoimintaympäristön ja infrastruktuurin parantamiseksi, koulutuksen ja digitaalisen infrastruktuurin vahvistamiseksi sekä sosiaaliturvajärjestelmien parantamiseksi;

30. kannustaa Pohjois-Makedoniaa edistämään maan digitalisaatiota; korostaa, että erityisesti lääketieteen ammattihenkilöiden ja nuorten ammattilaisten aivovuotoon on puututtava;

Ympäristö, energia ja liikenne

31. muistuttaa, että energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa, toimitusvarmuutta ja päästövähennyksiä koskevien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisäponnisteluja; kehottaa maan viranomaisia yhdenmukaistamaan ympäristöalalla annetun ja ilmastonmuutokseen liittyvän lainsäädännön EU:n säännöstön kanssa ja varmistamaan sen täytäntöönpanon;

32. korostaa, että ilmanlaatua on kiireesti parannettava; vaatii viranomaisia tehostamaan toimenpiteitä, jotka koskevat biologista monimuotoisuutta, veden, ilman ja ilmaston suojelua sekä alueellista jätehuoltoa;

33. kehottaa maan viranomaisia tehostamaan toimia liikenne- ja energiainfrastruktuurin ja alueellisten yhteyksien parantamiseksi ja puuttumaan kriittisen infrastruktuurin kehittämisen jatkuviin viivästyksiin;

Alueellinen yhteistyö ja ulkopolitiikka

34. on tyytyväinen siihen, että Pohjois-Makedonia antaa arvokkaan panoksensa alueelliseen yhteistyöhön ja vakauteen ottamalla osaa alueellisiin aloitteisiin;

35. antaa tunnustusta siitä, että maa on sitoutunut hyvien naapuruussuhteiden vaalimiseen ja toimii esimerkkinä kahdenvälisten riitojen ratkaisemisesta rauhanomaisesti vuoropuhelun ja keskinäisen ymmärryksen avulla; muistuttaa tässä yhteydessä, että kaikkien osapuolten olisi pantava kahdenväliset sopimukset täytäntöön vilpittömässä mielessä ja konkreettisin tuloksin ja että tämä koskee Kreikan kanssa tehtyä Prespan sopimusta ja Bulgarian kanssa tehtyä ystävyyttä, hyvää naapuruutta ja yhteistyötä koskevaa sopimusta; peräänkuuluttaa johdonmukaista sitoutumista vuoropuheluun ja yhteistyöhön naapurimaiden kanssa keskinäisen luottamuksen edistämiseksi;

36. pitää myönteisenä Pohjois-Makedonian jatkuvaa sitoutumista euroatlanttiseen turvallisuuteen; antaa maalle tunnustusta lähentymisestä EU:n ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan ja sen tähänastisesta täydestä Venäjää koskevien rajoittavien toimenpiteiden noudattamisesta;

37. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, neuvostolle, komissiolle, komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille sekä Pohjois-Makedonian tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentille.

PERUSTELUT

Euroopan parlamentti seuraa tiiviisti laajentumisprosessissa mukana olevien maiden poliittista ja yhteiskunnallis-taloudellista kehitystä, ja Euroopan parlamentin pysyvä esittelijä esittää yleensä mietintönsä komission laajentumispaketin jälkeen. Vastikään nimitettynä Pohjois-Makedoniaa käsittelevänä pysyvänä esittelijänä minulla on kunnia esittää ensimmäinen mietintöni komission vuosien 2023 ja 2024 maakohtaisista edistymiskertomuksista. Tässä mietinnössä pyrin esittämään tasapainoisen arvion Pohjois-Makedonian monimutkaisesta poliittisesta tilanteesta, vaadin poliittisia sidosryhmiä edistämään uudistuksia ja kunnioittamaan aiempia sopimuksia ja kehotan EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita ehkäisemään tulevia kahdenvälisiä esteitä ja antamaan maalle tarvittavat takeet ja räätälöityä tukea;

Vuonna 2001 tehdyn Ohridin puitesopimuksen onnistuneen täytäntöönpanon myötä maasta tuli alueella esikuva sille, miten etnisiä kiistoja voidaan ratkaista rauhanomaisesti vuoropuhelun ja keskinäisen ymmärryksen avulla. Vain neljä vuotta tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Pohjois-Makedonia sai ehdokasmaan aseman vuonna 2005, ja se on pitkään ollut alueella edelläkävijä. Maa on toteuttanut vaikuttavia ja vaikeita uudistuksia – joihin kuuluu myös historiallinen nimenmuutos – mutta aivan liian pitkään sen liittymisprosessin esteenä on ollut kahdenvälisiä kiistoja. Kiertääkseen Bulgarian veto-oikeuden liittymisneuvotteluissa vuonna 2022 EU sisällytti Bulgarian vaatimukset neuvoston antamiin päätelmiin Pohjois-Makedonian liittymisestä EU:hun siten, että EU toimi niiden täytäntöönpanon takaajana. Ranskan ehdotus muodosti kuitenkin huolestuttavan ennakkotapauksen, sillä sen myötä liittymisprosessia voitiin alkaa käyttää kulttuuristen ja historiallisten kiistojen ratkaisemiseen. Vaikka sopimus johti lopulta veto-oikeuden poistamiseen, ensimmäiseen hallitustenväliseen konferenssiin 19. heinäkuuta 2022 ja unionin säännöstön analyyttisen tarkastelun aloittamiseen, siinä myös vaadittiin Pohjois-Makedoniaa muuttamaan perustuslakiaan siten, että siihen sisällytettiin bulgarialaisvähemmistö. Kaikkien kuuden temaattisen kokonaisuuden tarkastelut saatiin päätökseen 7. joulukuuta 2023 mennessä, ja kun perustuslakimuutokset on hyväksytty, maa voi siirtyä neuvottelujen seuraavaan vaiheeseen.

Pohjois-Makedoniassa vuodet täynnä takaiskuja ja täyttämättä jääneitä lupauksia ovat ymmärrettävästi johtaneet turhautumiseen ja pettymykseen, ja julkinen tuki EU:hun yhdentymiselle on vähentynyt jatkuvasti. Näinä aikoina, jolloin Euroopan tuntemassa kansainvälisessä maailmanjärjestyksessä on meneillään suuria mullistuksia, asia on jälleen kiireellinen ja syntyy tärkeä tilaisuus edistää liittymisprosessia. Kaikkien poliittisten sidosryhmien, erityisesti hallitsevan koalition parlamentin jäsenten ja myös hallituksen, on tartuttava tilaisuuteen ja käytävä rakentavaa vuoropuhelua yhteisymmärryksen saavuttamiseksi edellä mainituista perustuslakimuutoksista. EU:n ja sen jäsenvaltioiden on tuettava tätä pyrkimystä täysin muun muassa antamalla takeet siitä, etteivät perustuslain muutokset johda uusiin kahdenvälisiin vaatimuksiin.

Pohjois-Makedonian laatima uudistusohjelma on erinomainen ja kunnianhimoinen, todennäköisesti yksi alueen parhaista. Sen tiukka täytäntöönpano saisi maan takaisin raiteilleen erityisesti keskeisillä aloilla kuten korruption torjunnassa, oikeuslaitoksen riippumattomuuden varmistamisessa, julkishallinnon uudistamisessa ja tiedotusvälineiden vapauden parantamisessa. Jotkin viimeaikaiset tapahtuvat, kuten Pohjois-Makedonian päätös pidättyä äänestämästä viimeisimmästä Ukrainaa koskevasta päätöslauselmasta YK:n

yleiskokouksessa ja se, että maa allekirjoitti Yhdysvaltojen päätöslauselman helmikuussa 2025, ovat kuitenkin herättäneet pohjoismakedonialaisten EU-jäsenyyden kannattajien keskuudessa huolta maan pitkän aikavälin suunnasta.

Toivon vilpittömästi, että kaikki osapuolet – Pohjois-Makedonian viranomaiset, EU:n toimielimet ja naapurimaat – tiedostavat tilanteen vakavuuden ja toimivat päättäväisesti asian edistämiseksi.

Mitä tulee Euroopan parlamentin vastuuseen, olen sitoutunut rakentamaan vakaata, rakentavaa, Eurooppa-myönteistä sekä demokratiaa ja laajentumista edistävää liittoumaa Pohjois-Makedonian EU:hun liittymisen tukemiseksi. Toivon saavani kaikkien tämän päämäärän jakavien jäsenten tuen.

LIITE: YHTEISÖT TAI HENKILÖT, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA

Esittelijä ilmoittaa työjärjestyksen liitteessä I olevan 8 artiklan mukaisesti saaneensa tietoja seuraavilta yhteisöiltä tai henkilöiltä valmistellessaan mietintöluonnosta:

Yhteisö ja/tai henkilö
Please insert a person or an entity.

Esittelijä on yksin vastuussa edellä olevan luettelon laatimisesta.

Kun luettelossa mainitaan luonnollisen henkilön nimi ja/tai tehtävänimike, esittelijä vakuuttaa antaneensa kyseiselle henkilölle Euroopan parlamentin tietosuojaselosteen numero 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), jossa määritetään henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat ehdot ja siihen liittyvät oikeudet.